

TERESA ROIG
L'ARQUITECTE
DE SOMNIS

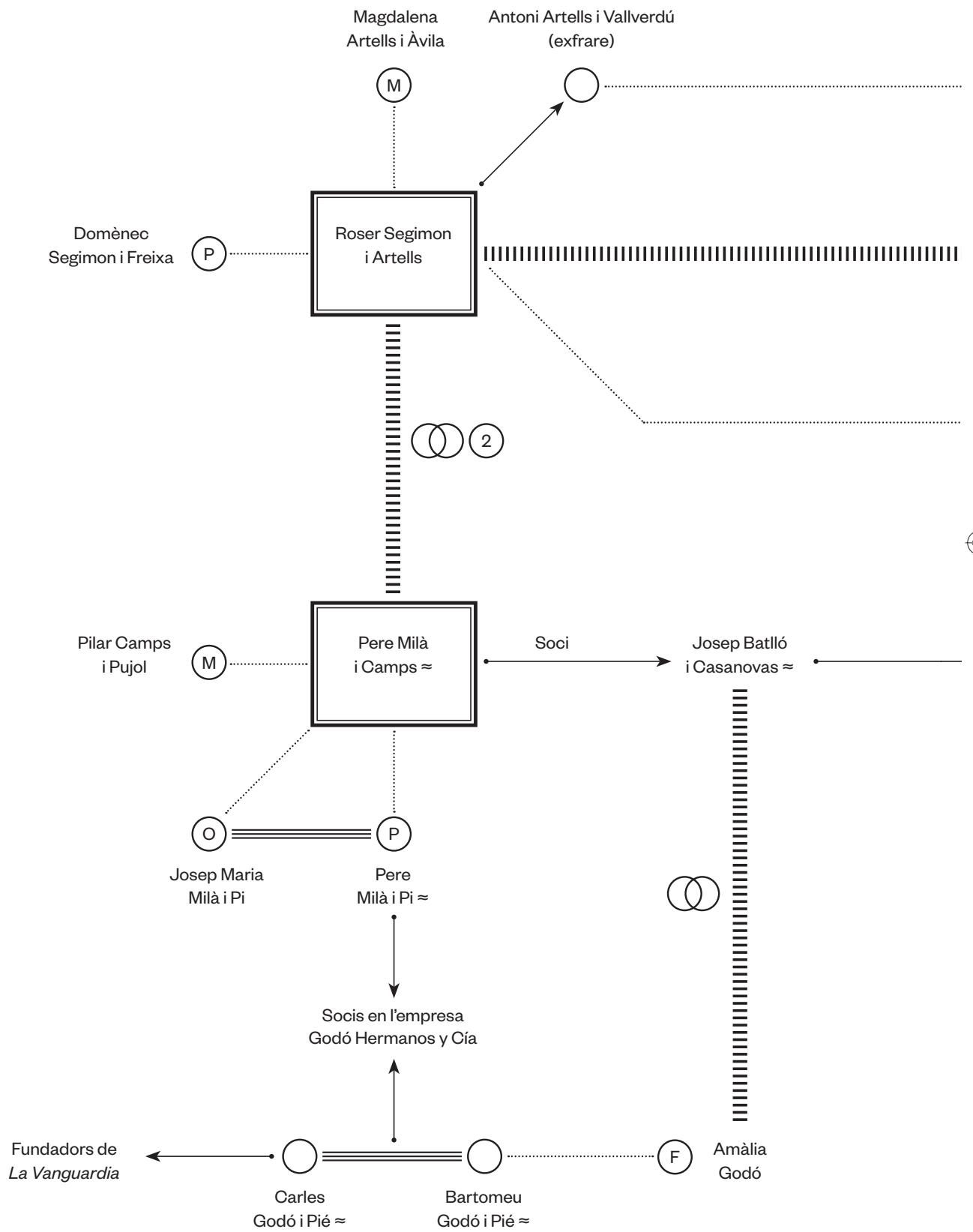
Columna

PRIMERA EDICIÓ: OCTUBRE DEL 2013
© TERESA ROIG, 2013
© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.
CARRER PEDRO I PONS, 9-11, 11A PLANTA - 08034 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-1719-8
DIPÒSIT LEGAL: B. 19.120-2013
FOTOCOMPOSICIÓ: VÍCTOR IGUAL, S.L.
CARRER ARAGÓ, 390 - 08013 BARCELONA
IMPRÈS A: EGEDSA

www.columnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Mapa genealògic

Cronologia

- 1831 - Neix **Josep Guardiola i Grau**.
- 1833 - Primera Guerra Carlina.
- 1837 - S'inventa el telègraf.
- 1842 - Reglamentació espanyola de l'esclavatge.
- 1846 - Segona Guerra Carlina.
- 1847 - Josep Guardiola i Grau se'n va a fer fortuna.
- 1852 - Neix **Antoni Gaudí i Cornet**.
- 1855 - Primera vaga a Catalunya i a Espanya.
- 1861 - S'inventen el submarí i la bicicleta.
- 1868 - Guerra dels Deu Anys a Cuba.
Es patenta la primera màquina d'escriure.
- 1870 - Neix **Roser Segimon i Artells**.
- 1872 - Tercera Guerra Carlina.
Primer tramvia de Barcelona a cavall.
- 1873 - Neix **Pere Milà i Camps**.
Es proclama la Primera República.
- 1876 - En Gaudí comença a treballar en el projecte cooperatiu La Obrera Mataronense.
Mor Francesc Gaudí i Cornet, germà, i Antònia Cornet i Bertran, mare de l'Antoni.
S'inventa el telèfon.
- 1877 - Gaudí acaba la carrera d'arquitecte i uns anys després li donen el títol.

- 1878 - Tercera Exposició Universal a París.
- 1879 - Mor **Rosa Gaudí i Cornet**, germana de l'Antoni.
- 1880 - Mor **Pere Milà i Pi**, pare de Pere Milà i Camps.
- 1881 - Instal·lació del primer enllumenat públic d'Espanya a Comillas.
- 1883 - Mor **Pilar Camps**, mare de Pere Milà i Camps,
- 1884 - En Gaudí comença a treballar a la Sagrada Família.
S'inventa la metralladora.
- 1883 - Casa Vicens a Barcelona i El Capricho a Comillas.
Mor **Antonio López y López**, primer marquès de Comillas.
- 1885 - Festival a la Cooperativa La Obrera Mataronense.
Es construeix el primer automòbil del món.
- 1886 - Palau Güell.
Puja al tron Alfons XIII a l'edat de setze anys.
- 1888 - Exposició Universal de Barcelona. Pavelló de la Compañia Transatlántica.
Primeres instal·lacions d'aigua corrent a les cases.
- 1891 - Es casen **Josep Guardiola i Roser Segimon**.
- 1893 - Atemptat al Teatre Liceu de Barcelona.
- 1895 - Neix **Margarita Gutiérrez Castaño**, la vedet Rita Amor.
S'inventa la ràdio.
- 1896 - Es roda la primera pel·lícula del cinema espanyol.
- 1898 - Casa Calvet.
Guerra hispanoamericana i pèrdua de la majoria de colònies espanyoles.
- 1899 - Se celebra la primera carrera de cotxes a Barcelona.
S'inventa l'Aspirina.
- 1900 - Park Güell.
- 1901 - Mor **Josep Guardiola i Grau**.
S'inventen la rentadora i l'aspiradora.
- 1902 - S'inaugura l'estació de tren de Passeig de Gràcia, la segona de la capital catalana.
S'inventa el primer vibrador.

- 1904 - Casa Batlló.
Visita del recent coronat monarca Alfons XIII.
- 1905 - Pere Milà i Roser Segimon es converteixen en marit i muller.
- 1905 - José Antonio Ferrer-Vidal ven la seva finca del passeig de Gràcia número 92.
- 1906 - L'Ajuntament de Barcelona concedeix els permisos d'obra per construir la casa Milà.
- 1906 - Els Gaudí es traslladen a viure a la casa de mostra del Park Güell.
Mor **Francesc Gaudí i Serra**, pare de l'arquitecte.
- 1909 - Setmana Tràgica.
- 1910 - L'arquitecte Antoni Gaudí participa a l'exposició col·lectiva del Grand Palais de París.
- 1910 - Es concedeix el certificat oficial de permís d'obres a la Pedrera.
- 1911 - Mor l'escultor **Carles Mani**.
Gaudí signa un certificat parcial de fi d'obres.
Els Milà es traslladen a viure a la planta noble de la Pedrera.
- 1912 - Mor **Rosita Egea i Gaudí**, neboda de l'arquitecte.
S'enfonsa el *Titanic*.
Gaudí signa el document de final d'obres de la casa Milà i es posen en lloguer els pisos.
- 1913 - S'inventa la cremallera.
- 1914 - Esclata la Primera Guerra Mundial.
- 1914 - Mor **Francesc Berenguer i Mestres**, deixeble i amic íntim de Gaudí des de la infantesa.
- 1915 - Els germans Ricardo i Ramón Baños munten la productora Royal Films al Raval de Barcelona.
- 1916 - Gaudí guanya el judici contra els Milà.
- 1916 - Es reforma l'antiga plaça de toros Sport que es converteix en la Monumental.
- 1918 - S'acaba la Primera Guerra Mundial.

- 1920 - Producció de les primeres pel·lícules eròtiques del cinema espanyol.
- 1923 - Cop d'estat del capità general de Catalunya, Miguel Primo de Rivera.
- 1925 - S'inventa la televisió.
- 1926 - Mor **Antoni Gaudí i Cornet**.
- 1928 - S'obre el primer negoci a la casa Milà: la sastreria Mossella
- 1931 - El rei Alfons XIII fuig del país. S'instaura la Segona República.
- 1934 - S'inventa la bomba atòmica i les primeres bombetes de filament.
- 1936 - Esclata la Guerra Civil. La Pedrera és ocupada pel Govern de la Generalitat.
- 1938 - S'inventa la cinta adhesiva i el bolígraf.
- 1939 - Acaba la Guerra Civil.
Es tornen a llogar els pisos de la Pedrera.
Es reforma la Monumental.
- 1940 - El 22 de febrer mor Pere Milà i Camps.
- 1947 - L'empresari Josep Ballvé i Pellisé compra la casa Milà.
Pere Balañá compra la Monumental.
- 1950 - S'inventa la targeta de crèdit.
- 1964 - El 27 de juny mor Roser Segimon i Artells.

PRIMERA PART

*¿Qué es la vida? Un frenesí.
¿Qué es la vida? Una ilusión,
una sombra, una ficción,
y el mayor bien es pequeño;
que toda la vida es sueño,
y los sueños, sueños son.*

CALDERÓN DE LA BARCA

I

És 23 de juny de 1852 a Riudoms. El sol ja gairebé s'ha post, però encara fa calitja i els núvols tenen el color de l'aram roent. Antònia Cornet és al menjador de la casa pairal, esperant que el seu marit torni del taller de Reus. Nerviosa, gronxa amb un peu el bressol on dorm el Cisquet, mentre vigila que la seva filla gran no faci cap disbarat recollint la taula, ni a la cuina.

Sempre que el seu home fa tard, pateix de mala manera. No li agrada sopar sola amb els nens, sense ell al cap de taula; i menys en el seu estat... Aquest dia, però, és diferent. Pitjor que altres vegades. I no sols perquè s'apropa una tempesta, sinó perquè han de marxar cap al mas de la Calderera, com cada estiu. I a ella, espantadissa de mena, li fa por sortir de casa quan ja és fosc. Especialment la nit de les bruixes.

—Mare, com es troba? —li pregunta la xiqueta—. Li ha passat ja el mareig?

L'Antònia assenteix amb un somriure, tot i que és mentida.

—Llavors... anirem al mas a celebrar la revetlla, oi?

A punt està de dir-li que no, malgrat que tenen l'equipatge llest des de mitja tarda, quan sent enrenou al vestíbul. Alleluia, pensa. I corre a rebre el seu marit, que acaba d'entrar amb el carro per la porta. Abans de baixar les escales, però, des de l'espiera, veu que ve acompanyat d'algú. Una senyora gran vestida de negre. I pot sentir perfectament les seves paraules:

—Ja saps el que diuen, oi? Les criatures sense ossos, omplen de dones els *fossos*...

Coneix molt bé aquesta veu, el to glacial que la caracteritza, i sap que pertany a la seva sogra. Una dona que ha parit i criat set fills sans i forts; no com d'altres.

En Francesc Gaudí, ignorant el comentari, s'afanya a tancar la portalada de fusta. Però la impotència que sent l'hi fa empènyer amb més força de la necessària, i fa re-trunyir la casa de dalt a baix igual que un tro. Incloent-hi la seva esposa i el fill que du al ventre; un fill a qui tothom dóna per mort. Tothom menys ella.

—Serà una criatura sana i forta, i es dirà com jo —mormola.

—Padrina, padrina! —exclama la nena, corrent escales avall i llançant-se-li als braços—. Que vindrà al mas amb naltres?

L'Antònia observa tota l'escena des de l'espiera, immòbil. Fins que en Cisquet es posa a plorar al menjador. I la senyora Rosa, acaronent els cabells de la menuda, alça la vista des del vestíbul per mirar-la. Sense dir res.

—Si vol acompanyar-nos, mare... Ja sap que és casa seva —diu en Francesc mentre abeuira la mula.

—Ho sé —respon ella en sec. I afegeix, somrient a la seva jove—. Però no vull pas molestar-vos...

Durant la nit, la tempesta no la deixa dormir. La tempesta, i la por que se li ha ficat a dins. Cada cop que tanca els ulls, veu formes estranyes dins la foguera, en les ombres dels arbres al seu voltant. Somia que la criatura neix morta o que ella mor durant el part. Sang, crits, precés i llàgrimes. Es desperta, amarada de suor. Ja ha perdut dos fills i la idea de perdre'n un altre l'aterreix. Tant com no ser prou bona mare. Els llamps estripen el cel, els trons ressonen a les parets del mas i un dolor desconegut se li enfila per les cuixes. És del cansament del viatge, pensa, ja que ha anat a peu tot el camí perquè l'àvia pogués anar dalt del carro amb els nens... I en part per adormir-se, en part per treure's la malastrugança, li canta al seu fill nonat ben fluixet:

*Sant Marc i santa Creu,
santa Bàrbara no ens deixeu,
santa Bàrbara va pel camp,
reclamant l'Esperit Sant,
l'Esperit Sant no pot dormir,
tres núvols fa sortir:
un de foc, un de llamps i un de pedra repicant...*

Així, un cop rere l'altre, fins a agafar el son. Aleshores pensa en el dia que va conèixer en Francesc, la primera vegada que el va veure al taller del seu pare a Reus, on treballava d'aprenent.

Era fill de calderers, igual que ella; però també cap de família, amb una mare vídua de feia poc i sis germans per mantenir, motiu pel qual no li quedava altre remei que aprendre l'ofici fora de casa. Als seus quinze anys, feia molta patxoca: tenia bona planta; el cabell espès, castany clar, i els ulls blaus com la mar. Superada la tímidesa ini-

cial, a poc a poc, va mostrar interès per la pubilla del seu mestre. Un interès que va fer tremendament feliç la jove Antònia, que ja se n'havia enamorat, mesos enrere. A primera vista.

L'endemà, un dolor terrible al sotaventre la desperta de cop. Per no enfadidir ningú, s'empassa el mal i les llàgrimes junt amb el crit. Però, al cap d'un moment, s'adona que està sola a les golfes. El sol és ben amunt. L'enrenou de la quitxalla li arriba del pis de baix. I la veu de la seva sogra també.

—Bon dia, dormilega... —li diu aquesta en veure-la aparèixer al menjador.

—Bon dia —respon, conscient que no ho serà pas.

—El teu home ha marxat cap a Reus, que tenia uns encàrrecs. Jo anava a marxar amb ell, però m'ha demanat que em quedés a fer-te companyia. Per si de cas... Ha dit que tornarà al vespre. —I afegeix després, sense mirar-se-la—: Com te trobes?

—Molt bé —cuita a dir ella, amb un somriure fals als llavis—. Gràcies.

I s'afanya ràpid a trobar coses per fer al mas. Treure males herbes de l'hort, posar menjar a les gallines, mirar cep per cep l'estat de la vinya i del raïm... Qualsevol cosa que la mantingui lluny de la senyora Rosa, que es passa el dia asseguda a l'ombra dels plataners, fent veure que cus sense perdre-la de vista ni un moment. I qualsevol cosa que la distregui de l'insuportable dolor que sent.

—Encara no... —mormola tot feinejant a la solana—. Encara no, fill.

Ja ha arribat l'hora.

Després del silenci de tota la jornada, les paraules de la seva sogra se li claven com punyals. I el to amb què les diu fa pensar que es tracta més d'una defunció que no pas d'un naixement.

—És massa aviat! —repeteix ella, ofegant el plor a crits—. Esperarem que arribi en Francesc i llavors anirem a casa els meus pares, com cada vegada...

—Antònia, no hi ha temps! —intervé la llevadora—. Treure't del llit ara seria córrer un risc innecessari, per tu i per la criatura... Que no ho entens?

Ella dubta. Dubta, perquè sap que les contraccions van a més. I la por també. Per això vol anar a casa seva, amb la seva pròpia mare. Perquè amb la senyora Rosa allí, el maset li cau a sobre. I li falta l'aire. Com si l'enterressin viva... amb el nen a dintre.

—Les veïnes tindran cura de la canalla —diu la sogra tot d'una—. I jo em quedaré aquí a ajudar-vos. Per si de cas.

Aleshores, veient que el seu home no arriba, ella es dóna per vençuda. I amb un sospir tanca els ulls, i deixa escapar les llàgrimes que no ha plorat en tot el dia. Perquè aquesta serà la nit més llarga de la seva vida. I perquè, ara sí, està convençuda que ja no tornarà a veure mai més la llum de l'alba.

En recuperar la consciència, una forta olor d'aiguarent l'obliga a espavilar-se. Un drap xop regalima damunt el seu front i li couen els ulls. A la boca sent encara el regust de l'aigua calenta amb conyac que li han fet beure hores abans. Però quantes? Com pot saber-ho?... Del que s'adona de seguida és que s'ha equivocat: és de dia. Altre

cop. I la ferum de sang calenta i de suor li anuncia que ha sobreviscut. Malgrat tot. Malgrat que no sent res especial. Ni dolor ni alegria.

—És viu? —pregunta tímidament a la llevadora, en veure que embolicava el nounat als peus del jaç—. No l'he sentit plorar... Està bé? Què és?

—Un nen —respon la noia. I mentre li posa als braços el farcell, amb l'infant d'ulls blau cel i carn de color porpra, afegeix—: No espereu gaire a batejar-lo...

—Per si de cas, oi? —diu ella.

I busca la seva sogra al voltant, amb la certesa d'haver-li tret les paraules de la boca; però ja no hi és. En el seu lloc hi ha en Francesc, que plora sense fer soroll, convençut de la sort del seu nou fill...

Ignorant la recomanació de la llevadora, l'Antònia ni tan sols es deixa lligar les cames. A mitja tarda, després de poques hores de repòs, la família en ple marxa de Riudoms. L'endemà al matí, 26 de juny de 1852, bategen el nen a l'església prioral de Sant Pere Apòstol de Reus amb el nom d'Antoni Plàcid Guillem Gaudí i Cornet.

L'Antònia i en Francesc ja no tenen cap més criatura.

—Vigila, que prendràs mal!

Quan són al maset, a l'Antoni li encanta anar a plegar cargols després de la pluja. Cristians, bovers, regines. Es distreu durant hores observant-los, un per un, detalladament. Gaudeix passejant pel camp, enfilant-se als marges de pedra, anant a collir espàrrecs i herbes aromàtiques, o a la riera a mullar-se els peus. El fascina descobrir terrenys inexplorats, cosa que no passa gaire sovint.

—Antoni, vés amb compte!

La mare pateix per tot, constantment, i sempre està a l'aguait, ben a la vora del seu menut. Alerta. Com si amb la seva proximitat hagués de protegir-lo dels perills del món, ja que és massa gran per seguir donant-li el pit.

Li gastarà el nom —repeteix en Francesc, quan la veu patir d'aquesta manera—. Deixa'l jugar tranquil, dona, ara que es troba bé...

Però ella no pot evitar-ho. I no sols perquè és patidora de mena, sinó pel delicat estat de salut del nen. I perquè, en el fons, se'n sent responsable.

Abans, i durant la nit del part, també l'Antoni va patir molt. Tal com la llevadora va confessar-li dies després, al moment de néixer el petit no respirava. Per això no va plorar gens; prou feines tenia a recuperar l'alè. I, per això, almenys segons diu el metge, probablement és un xiquet tan dèbil.

Als cinc anys, el diagnòstic final va ser artritis. La seva constitució robusta enganya; les terribles febres reumàtiques que pateix des d'infant en són la mostra evident. Uns dolors insuportables que l'ataquen d'improvís, deixant-lo postrat al jaç durant setmanes. Una creu que, per desgràcia, arrossegà la resta de la seva vida. Igual que l'Antònia el seu sentiment de culpa.

—Vine cap aquí... Però sense córrer!

Amb el temor de perdre'l, qualsevol dia, sempre a flor de pell.

Els anys, però, van desfilant. Entre Riudoms, Reus i, és clar, el mas de la Calderera. A mitjans de juny, quan ja fa bo, tota la família se n'hi va a passar l'estiu fins al setembre, un cop enllestida la verema. Allà, el petit dels Gaudí-Cornet creix feliç, malgrat tot; i, a poc a poc, a mesura que la

seva salut millora, l'ombra de la mort s'esvaeix. Enrere queden els dies que havien de passejar-lo dalt del ruc, al voltant del tros, perquè no podia caminar. O les tardes enganxat a les faldilles de la mare, jugant al corral o amb les pedres, els insectes i els cucs que arreplegava; veient els seus germans, la Rosa i el Cisquet, jugar o feinejant amb els pares, mentre ell no podia ni aixecar-se de terra...

—Hauríem de fer un pensament —li diu en Francesc a la seva esposa un vespre—. Portar-lo a estudi, que aprengui coses i faci amics... Que s'espavili.

—Però...

—Ja és hora que voli sol —afegeix interrompent les excuses de l'Antònia. Perquè se les sap de memòria. Totes i cada una—. Demà sens falta, quan siguem a Reus, vas a parlar amb el mestre. —Després, sospirant a fons com si parlés amb ell mateix, dona la conversa per tancada mormolant—: I quan surti del collègit, vindrà al taller amb mi, perquè vagi aprenent l'ofici... Per si de cas.

Per si de cas. Sempre el maleït per si de cas rosegant-los per dintre. Fins i tot quan no hi és, *doña Rosa* aconsegueix sortir-se amb la seva. Segur que ja n'han parlat. Com que la nena és la pubilla, i en Francesc, molt bon estudiant, li toca a l'Antoni seguir la tradició familiar: ser calderer. I el que ella pensi, no importa. Ella, que l'ha parit, que tant l'estima i protegeix de qualsevol mal... No és just. Qui millor que ella pot saber el que de veritat necessita el nen?

—És pel seu bé, Antònia —acaba dient el seu home, en veure-la moixa, tot fent-li un petó a la galta—. És pel seu bé i ho saps.

Hauria volgut replicar, però... la decisió ja està presa.

Amb un nus a la gola, es fica dins del llit i fa mitja volta, perquè no la vegi plorar. Una tempesta s'acosta al

mas, l'última de l'estiu. I fa trémer les parets a cada envestida. Les parets i a ella.

Aprofitant que la claror d'un llamp illumina les golfes, observa els nens, que dormen plàcidament en el seu jaç, allí a la vora. Tots menys l'Antoni, que està despert. Mirant-la. I se sorprèn en comprovar que no hi ha por en els seus ulls: sols una lluentor especial, desconeguda. Com si pogués veure entre les ombres alguna cosa que només ell sap...